

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 21.

V Ljubljani, 1. novembra 1886. l.

XXVI. leto.

Odlomki iz vzgojeslovja.

Spisal **dr. Fr. Kos.**

(Dalje.)

Reprodukcija (obnova).

Vrsta nastane, ako prihajajo predstave A, B, C, . . . druga za drugo v zavest. Prva predstava cele vrste, A, spoji se z naslednjo B, ta zopet z naslednjo C itd. Za predstavo A je prišla v zavest predstava B in mislimo si lahko, da ste bili obe jeden trenutek združeni. Potem je predstava A otemnela, v zavest je pa prišla predstava C, katera je bila jeden hip združena s predstavo B. Precej na to je predstava B otemnela itd. Tako je nastala vrsta in tako jo je mogoče tudi obnoviti.

Prva predstava cele vrste se zove **začetni člen**. Ta more reproducirati vse druge člene cele vrste v prvotnem redu. Tako reproducira črka „A“ celo abecedo, število „jeden“ dolgo vrsto drugih števil, beseda „očenaš“ dotično molitev itd.

Nekatere vrste je treba večkrat privedi v zavest ali ponavljati, da jih je potem mogoče reproducirati. Trdnost kake vrste se posebno pokaže, ako njene reprodukcije ne more ovirati nikakoršna nasprotna predstava. Ako štejemo od jedne do sto, ni se bati, da bi nas mogel kdo zmotiti. Prihod imenitne osebe more nevajenega govornika tako zmešati, da za nekaj časa umolkne. Ako se je učenec le na pol naučil svoje lekcije, lahko ga učitelj zbega z raznimi vprašanji.

Nekatere vrste so nam dobro v spominu, da jih lahko obnovimo, če tudi na njih vsebino ne mislimo. Taka reprodukcija se zove mehanična. O trdnosti nekaterih vrst v naši duši se tudi lahko prepričamo, ako jih hočemo reproducirati v nasprotni meri ZA, ne pa v prvotni AZ.

Ako so vrste preveč dolge, dobro je, da se po možnosti razdelé v več manjših vrst. Včasih gre istodobno skozi našo zavest po več vrst, katerih enakomnogi členi se mej seboj stikajo. Ako kdo igra na glasoviru, paziti mora ob jednom na note, glasove, taste in gibanje prstov. — Dostikrat so členi glavne vrste začetni členi sovrst. Pri-merjaj znanstveno razdelitev posameznih predmetov v šolskih knjigah!

S členi kake vrste je po gostem združeno telesno gibanje, katero je izprva jako okorno, n. pr. gibanje prstov pri pisanji, pri igranju na glasovir itd. Treba se nam je dolgo časa vaditi, t. j. reprodukcijo dotične vrste večkrat ponavljati, da nam delo postane lahko. Taka dela, katera večkrat ponavljamo z namenom, da bi nam šla hitro izpod rok, zovemo ročnosti, kakor n. pr. pisanje, telovadba itd.

Spomin.

Zmožnost, predstavet tako obdržati, da jih pri priložnosti nepremeno moremo reproducirati, zove se **spomin**, ki je tem popolnejši, čim več predstav si pridobi človek, čim dalj jih obdrži in čim lažje in zvestejše jih more obnoviti. Glavne lastnosti dobrega spomina so zanesljivost, trajnost, lehkota, obsežnost in služnost.

Prednosti dobrega spomina niso zmiraj združene. Marsikdo si to ali uno hitro zapomni, pa kmalu pozabi; njegov spomin je lehek, a ne vztrajen. Zopet drug zna veliko, a ne more svojega znanja vsakikrat porabiti, kadar bi bilo treba; njegov spomin je sicer obsežen, a služi mu slabo.

Delovanje spomina je **samohotno**, ako se nalašč prizadevamo, da bi si dane predstave vtisnili v dušo ali pa jih obnovili; ako pa manjka tako prizadevanje, je njegovo delovanje **nesamohotno**.

Samohotno delovanje spomina je lahko mehanično, umetno ali pa razumno.

Delovanje spomina je **mehanično**, ako si človek vsled večkratnega ponavljanja pri svojí od besede do besede dotično stvarino, ne brigajoč se za njeno vsebino. Naučiti se more mehanično tudi stvari v popolnoma nerazumljivem jeziku.

Delovanje spomina je **umetno** (ingenijsko), ako predstave, ki so mej seboj osamljene ter jih je težko zapomniti, spojimo z raznimi pomočnimi sredstvi. Umetnost, po stalnih pravilih pomagati spominu s pomočnimi sredstvi, zove se **mnemonic** ali **mne-motehnika**.

(Dalje prih.)

Slomšek pa Pestalozzi.

Ali je „Blaže in Nežica“ res plagijat?

(Dalje.)

Z druge strani je prišla ta priprava k učiteljstvu prihodnjim duhovnikom práv, ako so hoteli poučevati v vsakdanji šoli, kder je primanjkovalo posvetnih učiteljev. Slomšekova zasluga je torej, da so bili v njegovih časih duhovniki za takó imenovane „zasilne šole“ bolje pripravljeni nego dan danes.

Kar je pa Slomšek kot špiritual v Celovci teoretično pripravljaj, to je kot vozeniški dekan in okrajni šolski ogleda praktično utrjeval in spopolnoval. Lehko rečemo, da je Slomšek kot previden in moder človek, ki pomaga tam, kder je potreba največa, večino svojega uspešnega delovanja v tem času uporabljal šoli v prid. To nam spričujejo mnogi njegovi praktični spisi in knjige pedagoške vsebine, to nam najlepše dokazuje imenovana knjiga „Blaže in Nežica v nedeljski šoli“, o kateri piše Fr. Kosar: „Man muss sagen, dass dieses Werk die Krone aller literarischen Arbeiten Slomšek's bildet; und es ist nicht zu wundern, dass der Ruf dieses Werkes bald über die Landesgrenzen sich verbreitete und sogar nach dem fernen Moskau 80 Exemplare auf einmal bestellt wurden, und dass bereits drei Auflagen vergriffen sind“.

Ko smo tako spoznali povod nastanke te knjige, naj prestopimo še k njene vsebini! Vender pa se mi zdi potrebno označiti še prej osnovo Slomšekove nedeljske šole, ki je zajedno tudi osnova knjige, koja se po pravici v letošnjem „Popotniku“ str. 179. imenuje prva slovenska praktična metodika.

Slomšekova nedeljska šola obsega dva razdelka: „prvošolce“ in „drugošolce“. Razdelek „drugošolcev“ razpade zopet v dva oddelka: „slovenske drugošolce“ in „nemške ponovlance“. — „Prvošolci“ so novinci, pravi začetniki. Nje poučuje gospod kaplan v čitanji in štetji, v šolo hodijo ob nedeljah popoldne pred službo božjo, pouk traja eno uro, starosti so različne, nahajajo se mej njimi celó poročenci.

Prvi oddelek „drugošolcev“ obstoji iz „prvošolcev“, ki so v preteklem letu dovršili „prvo šolo“ iz takih začetnikov, ki znajo užé čitati. Pouk se pričénja, kakor s „prvošolci“, v novembru in traja do konca avgusta. Učí pa se čitanje, pisanje, računstvo in petje (krščanski nauk v cerkvi). Čas pouka je v I. polletji ob nedeljah pred véliko mašo, v II. polletji popoldne po večernicah.

Pridni „prvošolci“, ki užé dobro čitajo, prestopijo v začetku drugega polletja (o véliki noči) v „drugo šolo“ (1. oddelek), „drugošolci“ pa se v drugem polletji razdelé. Pridnejši se prestavijo v nov oddelek, t. j. 2. oddelek „drugošolcev“, Slomšek je nazivlja „nemške ponavlanke“; ôni se namreč poleg nadaljevanja učnih predmetov 1. oddelka (v I. polletji) učé še nemščine. Čas jim je določen zjutraj pred véliko mašo. Nesposobni učenci 1. oddelka „druge šole“ ponavljajo ta oddelek v II. polletji skupaj sè sposobnimi „prvošolci“. To so „slovenski drugošolci“.

„Druošolce“ poučujeta g. učitelj in g. kaplan. Prvi se bavi bolj s poukom, a drugi bolj z vzgojo.

Po tej osnovi se Slomškova nedeljska šola razlikuje od navadne avstrijske. Ta je bila od nekedaj ponavljalna in nadaljevalna ter se je kot taka naslanjala na vsakdanjo šolo. Slomškova nedeljska šola je živela tudi brez te opore.

Osnova nedeljske šole Slomškove je — kakor rečeno — tudi osnova njegove knjige „Blaže in Nežica“; kajti kakor se sme trditi, da je knjiga spisana na podlogi dejanskih izkušenj, če ne neposrednjih (v poučevanju), pa posrednjih (v nadzorovanji), takó je tudi verovno, da je v knjigi marsikaj, kar se ni nikedar dejansko izvelo, pa tudi ob kratkem opomnjeno, kar metodično izobražen učitelj blagodejno razširi.

Po vsebini je knjiga razdeljena v 52 odstavkov. Prva 2 oziroma 3 odstavki so pisani v pripovednej obliki, ter imajo namen pripravljati pot šolskemu obiskovanju Blažeta in Nežice, delati torej nekak prehod z dóma v šolo. Tù se pripoveduje, kakó sta Blaže in Nežica, uboga in vzgledna otroka Mlinaričeva, otela smrti učenca Lojzeka, Kamenskega gospoda sinú, kojemu se je drsajočemu se led udril, da je padel v vodo, in kakó je hvaležni Kamenski gospod pregovoril stariše, da dadé Blažeta in Nežico v nedeljsko šolo, rekóč: „Od nog do glave ju bom oblekel, pa jima vsega omislil, česar za šolo potrebujeta“. Naprejšnjih 40 odstavkov je metodični navod, kaj in kakó je treba v nedeljski šoli poučevati. Ozira se skóro izključljivo le na „drugo šolo“. To se utegne novodobnemu metodiku čudno videti, a kedór se prestavi v tedanje Slomškove čase, najde to prav na mestu. „Prvošolci“ so se učili le čitati (pa nekoliko šteti), in kedor je bil priden, navadil se je čitanja v petih mesecih. Slomšek je hotel ta kratek čas uporabiti le za čitanje, vedóč, da je čitanje potrebnejše nego pisanje, ter da bi za oboje skupaj ne zadostoval ta čas. In práv ta kratek čas (po zimi) je privabil v šolo marsikaterega nemarneža, kateri bi se sicer ne bil naučil še čitati.

Vsebinsko teh 40 odstavkov nam podaja Slomšek sam v besedah, koje je g. dekan kot šolski ogleda govoril pri izpitu konec leta zbranej šolskeji mladini, starišem in drugim odraslim ljudem, rekel je: „Slišali so lahko vsi vaši tovarši in starši in cela fara, da vaše stopinje, ki ste jih v šolo storili, niso bile zastonj. Prvošolci znajo skoraj vsi zlagati; kar jih je boljši glave, znajo brati natis in pis, dobro šteti po eni, po dve — do desetih; poznajo številke nemške in rimske, vejo koljko je dni, tednov in mesencev v letu, tudi kako se imenujejo. Drugošolci berejo gladko in razločno, pišejo za silo, in naredijo domače rajtenge iz glave, kakor na tablo, naj si bo doštevati ali odštevati, poštevati ali razštevati. Tudi nemškega branja so se toljko naučili, da se lahko nemščine lotijo, ako bo komur potreba. Človek ne vé, kamor še pride“.

„Posebno hvale vredno je, da ste slišali, kakó se ljudem in živini v sili pomaga. Koliko je starih ljudi, ki tega ne vejo. Poznate domače reči, škodljive in dobre; pa tudi dežele in ljudi, kateri krog vas živijo. V cerkvi pri keršanskem nauku sem posebno zadovoljn. Blizo se je tudi vašim staršem in gospodarjem dobro zdelo, kako ste gladko in čvrsto odgovarjali. Za te mesece, katere ste v šolo hodili, se že zajde, kar znate. Pa nikar ne mislite, da je zadosti; le začetek nauka je to, ne pa konec. Sami se morte zdaj gnati in poskušati, kar ste se v šoli učili“.

S temi besedami ne označuje Slomšek zeló ob kratkem le vsebine poučnega dela „Blažeta in Nežice“, ampak tudi svrho svoje nedeljske šole. Njemu je nedeljska šola začetek, ne pa nadaljevanje ali konec pouka.

V teh besedah najdemo tudi povod sledečim (zadnjim) desetim knjiginim odstavkom. V teh odstavkih nam opisuje Slomšek nadaljnje življenje Blažeta in Nežice. Temu življenju je postavil dva glavna smotra. Pokazati je hotel v dejanskem življenji, da „je mladini najbolj treba modre šole za srečno življenje“, in da je slovenskim otrokom treba v šoli le „toliko naučiti se nemškega branja, da se lahko nemščine lotijo, ako bo komu potreba.“*) (Konec prih.)

Knjiga Slovénka

v

XIX. veku.

Dr. Lovro Toman r. 10. avg. 1827 v Kamnigoricí, prve in srednje šole zvršil v Ljubljani, pravoslovne nekaj v Beču nekaj v Gradcu, odvetnik bil najprej v Radolici, poslej v Ljubljani, tajnik kupčijski in trgovski zbornici, predsednik Slovenski Matici, deželni in državni poslanec, u. 15. avg. 1870 v Rodavnu poleg Dunaja, a pokopan v rakvi družine Tomanove v Kamnigoricí.

Prvikrat je L. Toman kot učenec govorništva javno stopil na oder, kedar je imel slavnostni govor, pesem dr. Prešernovo, na čast J. Hradeckitu, županu Ljubljanskemu, dne 27. jun. 1845 na mestnem strelišču, kjer se je prav dobro skazal (Vid. Novic. 1845 l. 27. — Ltps. Matic. Slov. 1875 str. 174 itd.). — Sam pa se je Kamnogôrski oglasil v a) Novicah 1847 l. 36 v pesmici

Prostost.

<p>1. O veselím jutrá zóru
Bil sim že na hišním dvóru,
Kar en tičík perskakljá;
O, ni mogel perleteti,
Se mu mora mílo zdeti, —
Zderta je perútica.</p>	<p>2. Matica za njím peršviga,
Posvari ga, mu pomiga,
Kam de revčík naj hití;
Kak se spenja, kak skakuje,
Zdraven mílo požaluje,
De obeh perutic ní.</p>
<p>3. Kupe zernja zdej zagleda,
Jih obskakje, jih obseda,
Neprehvaljen so mu raj;
Matica pa mu zapoje:
Varuj, varuj, dete moje!
De kdo ne zasačí naj.</p>	<p>4. Meni se pa tičík smili,
Mislim, kak de v hudi síli
Malo zernja le dóbí.
„Bodi moj, te bom napajal,
Pital dobro, ne nagajal,
Dal ti dosti vsih rečí“.</p>
<p>5. Kar se mati je oglasila:
„Sinek, kaj sim te svarila,
O brezskerbna ti mladost!“
Tičík zdaj vso móč si vzame,
In se vzdigne ter objame
U zavetjí ga prostost.</p>	<p>6. Zdej zažvergolita sladke,
Glasne pesmi míle in gladke,
De razlega se nebó. —
Mislim, de sta hvalo pela,
Ko jih sužnost ní objela; —
Súžen bití je strašné!</p>

*) Dan danes bi Slomšek nemščini v ljudskeji šoli še te malenkosti ne priznal; pot bi sedanjega Blažeta ne peljala več mej Nemce, ampak mej brate na Balkanu. Pis.

Pričujoča pesem znači nekako vso poezijo Tomanovo, iz ktere je priobčeval posebej jih l. 1848 po Novicah na pr. „Edinost, Avstrije zvezda, Slovenskim dekletam“, pa b) v Sloveniji l. 1848 na pr. „Tri rožice, Slovenska mati, Slavjanski goslar“, l. 1849 „Moje pesmice, Ljudmila“. L. 1848 je ondi str. 152 zapel jo „Pervi slovenski pesnici Fani Hausman“ (vid. Celjsk. Novin. l. 18), in l. 1849 št. 16 „V spominj Martina Semrajca“ na pr.:

Premilo mertvaško zvonjenje zapoje,
Iz sveta pokliče rojaka nam proč,
Priятla, oporo pogumnosti moje,
Rojakam in domu prihodno pomoč.

Sovražna osoda! si brata mi vzela,
Človeštvu junaka, Slovenji sinu,
Ki mu rojenica že v zibki je vnela
Željā hrepenenje za srečo rodu itd. itd.

Martin Semrajc (Smrajc) je bil roj. 10. okt. 1825 v Tomačevem na Savi, učil se v srednjih šolah v Ljubljani, pravoznanstva na Dunaju, a u. 3. febr. 1849 domá. Toman preslavlja njegove prijetne strune, njegove pesmi. V Sloveniji l. 1848 je št. 7 čitati pesem „Triglav“, št. 8 „Slovó pri odhodu na vojsko“ (On — Ona, Oba); l. 1849 št. 12 „Slovenca zakladi“ (vera, car, domovina, slavjanski bratje), ktere je zložil Martin Semrajčovi. Po krasnem napevu najbolj priljubljena je pesen (p. v kitici prvi in zadnji):

Triglav.

V gorensko oziram se skalnato stran,
Triglava bliše se verhovi,
Prot jasnemu nebu kupi velikan,
Kaj delajo — gleda — sinovi.
On vidil je zgodbo Slovenje otrok,
Je slišal njih petje in vrisk in njih jok.
Vse je vihar razdjal,
Narod je zmirej stal,
Gledal nad Triglavom neba obok . . .

Verige žulile so nas do kosti,
Krivice so vrat naš klonile. —
Evrope zdaj jezne se pol oprosti, —
Svobodno slovenske tud Vile
Zapojte, sinovam naj v serce doni,
De vikši dolžnosti in slavnishi ni,
Kot v domovine čast,
Blagor in srečno rast
Delati, dokler naš Triglav stoji!

c) Glasi Domorodni. Lovre Toman. V Ljubljani 1849. 8. 135. Nat. R. Eger. Zal. in prod. E. Hohn. — Slovenski mladini — poklanja svoje pesmice, in v živi besedi vzbuja rojake v predgovoru — pisanem v Kamnigorici na dan sv. Jeronima 1848 — na pr.: „Čas sužnih dni in lastne nemarnosti nas je zagrebel v prepade, kjer ni bilo zaznati ne obdelovanja in prida perrojenih narodnih pravic ne izvirniga izobraženja lastnih moči. Spali smo; . . sužnost pobegnula je in svoboda prisijala . . . Vzdignite glave kviško — Slovenije — verli sinovi! . . . Spoznajmo, kaj smo? kaj hočemo? kaj moramo biti! — Slovenci, Austrije udje, smo sinovi velike matere Slave, otroci človeštva po zemlji razširjeniga. . . Draga mladina slovenska! . . . Čuj marljivo pesmice mladiga serca vnetiga žarkov trojnih zvezdic: Boga, svobode, domovine. V Bogu, v svobodi, v domovini naj sklene in veže tvoja se misel in tvoje djanje s pesmicami mojimi“. — V pesmih teh vse živi, se giblje, vse šumi in kupi. . V pretresu slovenskih pesnikov (Lj. Časnik l. 1850) se mu očita, da se ni ravnal po pravilu: *Num prematur in annum!* Nektere so vendar vzlasti po milih napevih se jako razširile na pr.: Na razhodu (dragih součencov 3. serpnjika 1847: Kje so časi, kje so dnovi, — Ko smo Slave mi sinovi — Vedno bili združeni); Savica (Noč na nebu zvezdice peržiga . .); Tri rožice (Mati lepa, mlada mati . .); Človek brez rodoljubja (Novic. 1849 l. 15) itd. — Tako še L. v Novicah l. 12 hvalo daje Gospodu L. Tomanu, slovenskemu pesniku, po prebranih njegovih poezijah, ravno na svitlo danih na pr.:

Pérvo k si stópil v plán Triglava, se Kóm Ti prikaže,
Rójen si tam, kjer pení Save se bistri tečaj;
Ude imaš krepke, sérce je milo, slovensko Ti bije,
Vse kar Slovana cení, Tvoja gotova je last itd. —

L. 1850 je Kamnogorski v Novic. str. 92 priobčil „Žaljice na grobu Lavoslave Kersnikove“; l. 30 veličastni spev „Radecki“ po geslu: »Kjer je um vodja trum — Zmaga se dobí — Kjer sercé sod' versté — Zmaga ne zbeží; l. 47 „Zdravlica“ za pevanje v družbi itd. — Nato je oglašil se časih v d) Slovenski Bčeli l. 1850 na pr. v pesmici „Luna“, l. 1851 „Zdravlica“; v kratkih poročilih z imenom Zoridan (Zoridanovič) p. „Perva beseda v Gradcu 23. marca l. 1851; Slepí umetnik itd.“ — Tako tudi v e) Zori R. Razlagovi l. 1852 t. I: Milotinke I—VI (I in II v Cirilici), ktere je nadaljeval v „Slov. Bčeli“ 1852 č. 4: VII. Zvon -- podoba itd. „Vlastencu g. T (erpincu) u spomin“. Poleg Cuznerja iz němškoga: Spominčica; Vijolčica; Pri vodici; O slovesu. O glasju z namero na -oga, -ega, -iga itd. (str. 115—126). — L. 1853 t. II. v Zori: Prorokba (1453—1853). Milotinke: Križ igerb. Dve solzi. Uzrok věre. Huda osoda. Prošnja. Plamice 1—10. —

V tej dobi prinese i f) Zgodnja Danica l. 1852 tri pesmi L. Tomanove, soneta „Katoliška cerkev“ št. 11 pa „Grob“ št. 18 in št. 13 vzvišeni spev „Genitori“! — Na razgled bodi:

Katoliška cerkev.

Glej čuda, — tam krog skale starosive
Se vekodavna lipa vkorenjuje,
V dvanajst se krepkih deblov razcepuje,
In debela v veje, perca nebrojive.

Podoba ta prečudna — cerkev naša
Iz „Kristusa“ dvanajst se jih izhaja
Učiteljev, se vernih broj naraša;

In izpod skale kapljice hladive
Potoček se sreberni prolivuje,
Ki v soncu naj žarečjem se vsahuje,
Ki je vodice čiste, vedno žive.

Na terdno skalo — vero se naslanja,
Iz nje ljubezen zvira, nas napaja,
In teče v vsih nezgodah brez nehanja.

L. 1853 dne 22. sept. se je Dr. Lovro Toman poročil z Josipino Turnogradsko, s ktero je pa le malo časa živel, največ v Gradcu, kjer mu je umrla prerano. Za njo žaluje draga domovina, in — kakor poje mladi Jos. Stritar (Novic. str. 204), cvetica ljubeznjiva ostala bode nepozabljiva v srcu vsacega Slovenije sina, kajti bila je iskrena, duhovita Slovenka. Spominek na grobu ima s tem-le napisom:

Tù leží

Josipina Turnogradska,

slovenska pisateljica; rojena Urbančič 9. julija 1833. l.,

umrla omožena Tomanova 1. junija 1854. l.

„Kdor dušno živi, ne umrje“.

Najprej se je **Josipina Turnogradska** prikazala v a) Slovenski Bčeli l. 1851 s povestico: „Nedolžnost in sila“. — „S izverstnim delom ste stopili v kolo naših pisateljev. Ne opešajte na potu nastopljenem. Bodite zvezda predhodnica in izgled našim dragim slovenskim sestricam, blagorodnej gospodičini J. Turnogradskej čestita vredništvo (str. 64) ter pravi: Vaša krasna povest „Izdajstvo in sprava“ bode čisto nepremenjena prihodnjič natisnjena“ (Vid. 1. marc. 1851). — „Slavjanski mučenik (1. maj); Svatoboj pušavnik (15. avg.); Zvestoba do smerti (1. nov.)“ — V tečaju III. č. 2 nahaja se pesem njena „Zmiraj krasna je narava“. — V b) Zori R. Razlagovi l. 1852 čitati je od Josipine Turnogradske povest „Boris“ (str. 58—66); l. 1853 pa povest „Tverdislav“ (str. 113—127) in po narodnoj pripovedki „Rožmanova Lěčica“ (str. 128—140). — Dr. L. Toman — prežaljen o smrti njeni — je sebi in svojim v tolažbo zložil pesem „Vdanost v voljo božjo“, ktere poslednja — sedma — kitica se glasi na pr.:

Ti si dal, in ti si vzela!
Vendar bom ti hvalo pel,
Naj zgodi se mi, kar koli,
Vse je prav po tvoji volji.

Vse je prav, al' jasno sije,
Al' se solnce nam zakrije,
Saj, ki vzela, ti bodeš dal,
Da bo „večni dan“ sijal.

„Ali bi ne bilo prav, da bi se naši prerano umerli Josipini Turnogradski s tim spominek postavil, da bi se vsi njeni spisi v eno delce natisnjeni na svetlo dali? Gosp. dr. Toman ima gotovo obraz rajnke, ki naj bi se tudi ti knjižici pridjal, kakor bi tudi njeni napevi se lepo podali ti zberki itd.“ — poprašuje J. Levičnik v Novicah (str. 256). — Nato je Dr. Lovro Toman odgovoril v premilem spisku „O literarni zapuščini Josipine Turnogradske Tomanove“ v c) Novicah 1854 l. 68. 69 z glasilko: »Kdor angelja pogreša, joka naj z menoj!« (Young)“. Tu piše na pr.: „Spomnile ste domu koristne Novice zapuščine Josipine Turnogradske — i to mi je razvezalo potrebne besede sledeče, ki jih, ako ravno s presunjenim sercom, stavim zato, ker čutim, da sem jih domovini, rojakom, spominu i neizginljivi ljubezni prečudnega bitja dolžan . . . Namen teh verstic je le, Slovanom, ki so sledili z radostnim sercem i paznim okom nje spisovanju, i ki se žalostni po nji ozirajo, povedati: kaj i koliko je rajna spisala, da nje dela ne bodo poginile, temveč vse skerbno sobrane zagledale beli dan . . . Razdeliti se dajo vse dušne nje dela: 1) v povesti; 2) v razne spise, pesmi, prevode; 3) v liste; 4) v napeve i glasbenke. . . — Bodem tedaj vse dela, ki jih je zapustila, skerbno sobral, jih s svojo naj bolje previdnostjo vverstil in jih natisu, kakor hitro mi opravila mojega poklica pripusté, z njeno podobo izročil itd.“ — Kolikor vém jaz, priobčile so Novice l. 1858 str. 414 nekako pesmico Josipine Turnogradske — Tomanove iz „Kaiser-Albuma“ na Dunaju z naslovom: Donova, in l. 1859 je razglasil d) Vodnikov Spomenik povestno čertico njeno „Marula“ (str. 231—2), iz ktere na razgled bodi:

„Turški polomesec že sveti ponosno čez mnogo keršanskih dežel. . . L. 1475 sklene tudi na Lemno zasaditi kervavi svoj barjak. . . Naskok se začne. . . Preplašeni begajo. Strah in obup jih objema. Nobeden več ne misli na zmago. . . Al kakor nebeška prikazen stopi na enkrat mej oplasene vojake krasna devica. Serčnost ji vžiga rudeče lica in prečudna, nepremagljiva moč ji šviga iz plamečih oces. „Marula!“ zavpijejo vsi vojaci kakor iz jednoga gerla. „Marula sim, Marula, hči vašega junaškoga zapovednika in vredna čem biti svojega očeta!“ Reče, verže raz sebe poverhno deviško obleko, odene bojno halo umorjenoga očeta, pokrije s teško čelado zlatolasno glavico in zgrabi z nježno desnico sabljo, ki je z njo očetova roka vodila trume vojakov v zmago slavivno. Krepko jo zasučé, stopi pred trumo vojšakov, in nagovori jih stermeče: „Junaci! bratje! Slavjani! Ne tamnite slave naroda! Pred vami stoji šibka, boja ne vajena deklica, — pa pred vami če planiti na sovražnika in zmagati al pasti! Gotovo vam ni volja, da prekosi v hrabrosti vas, vojake — junake! — Skažite se junake! Duh umorjenoga očeta nas vodi, pogum njegov me navdaja! Za mano na vraga!“

Kakor se dvigne severna sapa, in pritisne v oblake ob uri soparni na nebu sobrane, ter jih razžene, da se razmegli neba obok in sonce spet svojo moč zadobi, tak spodijo te besede strah in obup iz serca vojakov. Hujše in silneje se veržejo na sovražnika. Ponovljena moč jim navdaja serce. Vname se strašen boj. Turci vdarijo zopet na mesto. — Lemnjani se veržejo iz mesta na plan, kjer je sovražnikov in smerti strašen objem. Duh umorjenoga vodnika napolnuje kerstjane — in z njimi je božja pomoč. Zdaj pridejo kerstjanov nove trume v pospeh in zajamejo za herbtom preplašene Turke. Njih pogum spremeni se v strah, njih napad v pobeg, in njih zmaga — v pogubo. Premagani so in zmaga je s kerstjani. Lemna je prosta!

Pred terdnjavo ležé kupi vmirajočih in mertvih, polomnjeno orožje in razbit polomesec na okervenih tleh, — v Lemni se razlegajo pesmi zmagovavcev, i bliska ponosno se križ v sončni svitlobi.

To je storila hrabra Marula — Slavjanka —.“

Glavna česka učiteljska skupščina v Pragi.

(Dalje.)

V svojem daljšem govoru zahteva poročevalec, naj bi se pri preizkušnjah za učiteljsko sposobnost zahtevalo od učiteljskih pripravnikov tudi nekoliko znanja o šolskih postavah, in tudi to bolj praktično, ker brez prakse ni se nadejati zaželenega napredka pri narodnem šolstvu. V ta namen priporoča izvrstno knjigo od dr. Jar. Čelakovskega pod naslovom: „Zákony a nařízení“. Končno naj bi se strogo zahtevalo od vsakega učiteljskega pripravnika temeljito znanje ónega jezika, v katerem se podučuje v ljudski šoli.

Gledé časa, kdaj bi se imele vršiti preizkušnje za učiteljsko sposobnost, priporoča poročevalec dôbo o velikih šolskih počitnicah. Do zdaj je bila navada, da so se omejene preizkušnje vršile tekom šolskega leta, a to je ljudskim šolam, česar nihče ne more tajiti, na veliko kvaro, ker je dotična šola 7 do 10 dni brez učitelja in otroci nimajo nikakoršnega poduka.

Kar se tiče spričeval, želi poročevalec, naj bi izostali redi iz posameznih predmetov in stopnje učiteljske sposobnosti, ter se naj samó pokaže, da je učiteljski pripravek sposoben za učiteljsko službo. Posamezni redi in stopnje učiteljske sposobnosti so večkrat jako nepravilni ter nikoli ne kažejo prave slike o znanji in vrlini učiteljskega pripravnika. Marsikateri pripravek, ki je pri preizkušnji morda slabejše odgovarjal, nego li kak drugi njegovih tovarišev, lahko je pozneje mnogo boljši in spretnejši učitelj, nego li óni, ki je odgovarjal bolje od njega. Takemu učitelju bi nepovoljno spričevalo učiteljske sposobnosti bilo na kvaro in to po krivici. Lahko bi se pa tudi našli nasprotni slučaji.

Ko je govornik zvršil svoj govor, izpregovori národni zastopnik, prof. Tilšer nekoliko besed proti napravi posebnih učiteljišč za ljudske učitelje na kmetih. On je odločno proti temu, da bi se učiteljstvo delilo v nekako nižjo in višjo vrsto, kakor je to njegov predgovornik poudarjal. Krivično bi bilo, ako bi se služba ljudskega učitelja, ki podučuje na kmetih, smatrala za nekako nižjo vrsto od službe ónih učiteljev, ki podučujejo v mestih. Služba selskega učitelja je najtežavnejša, ker on mora biti pravi mojster v svojej nalogi. Ako bi se znižali in skrčili nauki selskega učitelja, potem bi se naravno morala tudi skrčiti vsa národna izomika. Ljudski učitelji na kmetih pospešujejo národno kulturo, in ravno kmetsko učiteljstvo je najčvrstejša trdnjava proti navalom sovražnika naše národnosti.

Ker se nihče več ne oglasi za besedo o tej zadevi, prebere predsednik naslednje resolucije, ki so bile jednoglasno vzprejete:

Gledé na to, da dosedanja priprava ljudskega učiteljstva v učiteljskih izobraževališčih in preizkušnje za učiteljsko sposobnost niso primerne pravim potrebam ljudskega učiteljstva, izjavlja dné 10. avgusta 1886. l. v Pragi zbrana skupščina českega učiteljstva in prijateljev šolstva v tej zadevi sledeče reforme:

1. da bi se na učiteljskih izobraževališčih ne delala nobena razlika v naukih in pripravi za kmetske in mestne ljudske učitelje;

2. da bi se odgojevalnim in podučevalnim naukom dajala večja pozornost na učiteljiščih;

3. da bi se na vadnicah dajala pripravnikom popolna priložnost, da se praktično izvežbajo v vseh predmetih ljudske šole;

4. da bi se preizkušnje za učiteljsko sposobnost omejile samó na praktično preizkušnjo o vzreji in podučevanju, podučnem jeziku in šolskih postavah;

5. da bi se na spričevalih ne naznanjale stopnje učiteljske sposobnosti in redi iz posameznih predmetov, a to zaradi tega, da bi ne nastali krivi predsodki o sposobnosti posamičnih učiteljev;

6. da bi se za glavne učitelje na učiteljskih izobraževališčih imenovali samó taki učitelji, ki so dlje časa z dobrim uspehom služili na kakej javnej ljudski šoli.

Nato se preide k naslednji točki dnevnega reda, ki se glasi: ali je šolska mladina z učevno stvarino prenakopičena?

Prvi o tem jako važnem vprašanji govori g. A. Skála, učitelj v Pragi. On pravi, da se v ljudskih šolah premalo pazi na primerno harmonijo med dušnim in telesnim razvijanjem nežne mladine. Kolikor bolj se duševne moči razvijajo, toliko bolj se telesne zanemarjajo. Komaj osem let stari otroci morajo užé predpóludne do jedenajste ure v šoli sedéti. Da naša mladina telesno propada, lahko se razvidi iz vojaške statistike, katera nam jasno kaže, da je število za vojaški stan sposobnih mladeničev vsako leto manjše, a temu je ne malo kriva ljudska šola. Opómni je treba tudi to, da učitelji napačno tolmačijo óne besede, ki pravijo: za življenje, in ne za šolo se učimo, ter vsled napačnega tolmačenja toliko učne stvarine nakopičijo v ljudsko šolo, da je šolska mladina prebaviti ne more, ter zavoljo preobilnega natezanja na duhu in telesu hira, ker jej primanjkuje pravega in potrebnega počitka. Normalno razvit otrok toliko nakopičene naučne snovi nikakor prebaviti ne more. Pomisliti nam je treba, da imamo tudi še ponavljavne in nadaljevalne šole, ki imajo nalogo in dolžnost pripravljati mladino za bodoče življenje; ljudska šola pa ima drugačno nalogo. Govornik tudi to graja, da je šolska mladina preobložena z veronaukom, katerega se mora na izust učiti. On pravi, naj se od otrok ne zahteva toliko, da vero in pobožnost znajo, marveč naj se tembolj zahteva, da jo imajo.

(Dalje prih.)

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

I.

Občni zbor „Národne Šole“.

Dalje.

Ker je v prvemestnikovem ogovoru že po večem načrtano odborovo delovanje, ne preostaja k 2. točki dnevnega reda kaj važnejega poročati.

Po sporočilu o društvenem delovanji sprejmejo se še nekatere resolucije.

V prvi vrsti se sklene, priporočati zvezke za številjenje, ki so horizontalno načrtani. Praktična uporaba bode končno pokazala, da številnice z navpičnicami niso za ljudsko šolo. Ker je pa po več okrajih učiteljsko zborovanje izreklo se, da naj bi se obe vrsti linijamenta rabili pri številjenji, je občni zbor priporočal, naj bi „Nár. Šola“ imela v svoji zalogi obe vrsti številnic. Odbor se bode na izrečno željo torej oziral, naj le vsak blagavoli pri naročilih javiti se, kakšne zvezke želi imeti.

Razgovor o zvezkih je bil povod, da je g. Vaga ja priporočal, naj bi se preživa rudeča barva spisovničnih zvezkov zamenjala z milejšo, ker je rudeča očém zoperna. Zbor temu pritrdi in odboru se naroča, pri naročilih zahtevati drugih ovitkov.

Mnogo se je tudi razgovarjalo o kakovosti papirja v zvezkih, ki jih razpošilja društvo, in drugih po trgovini razširjenih.

Soglasno se je izrekla zadovoljnost o blagu, zlasti kar se trdnosti papirja tiče, in popolnoma neopravičena je graja, ki se tù in tam razglaša po osobah, ki so užé mnogokrat od „Nár. Šole“ dobili zdatne podpore, ali pa z društvom nikdar opraviti imele. Za blago, ki ga kramarji po najnižji ceni kupujejo in drago prodajajo, društvo ni odgovorno; zato obveljá sklep: „Nár. Šola“ naj gleda na ceno a dovolj dobro blago, kakor do sedaj, kajti nalog

Vrstno število	Koliko	D o h o d k i „Národne Šole“	Po- samezno		Skupaj	
			gld.	kr.	gld.	kr.
1		I. Ostanek blagajničnega od l. 1885. v gotovini	. . .	. . .	44	62
		II. Vplačila: a) ljudskih šol in sicer:				
2	13	društvenikov po 1 gld.	13	—		
3	16	„ „ 2 „	32	—		
4	14	„ „ 3 „	42	—		
5	6	„ „ 4 „	24	—		
6	8	„ „ 5 „	40	—		
7	1	„ „ 6 „	6	—		
8	1	„ „ 8 „	8	—		
9	4	„ „ 10 „	40	—		
10	1	„ „ 13 „	13	—		
11	1	„ „ 21 „	21	—		
12	1	„ „ 24 „	24	—		
13		Od teh jih je 7 vložilo razun celih gld. drobiža za	4	31		
	66	ljudskih šol je torej vplačalo	. . .	. . .	267	31
		b) ljudskih učiteljev:				
14	17	društvenikov po 1 gld.	17	—		
15	28	„ „ 2 „	56	—		
16	10	„ „ 3 „	30	—		
17	2	„ „ 5 „	10	—		
18	1	„ „ 6 „	6	—		
19	1	„ „ 7 „	7	—		
20	2	„ „ 8 „	16	—		
21	2	„ „ 12 „	24	—		
22		Od teh jih je 9 vplačalo je drobiža	5	19		
	63	učiteljev je torej vplačalo	. . .	. . .	171	19
		III. Podpore:				
23		veleslavnega deželnega zbora	100	—		
24		„ mestnega zbora I. rok	100	—		
25		slavne kranjske hranilnice	200	—		
26		milost. knezoškofa g. dr. J. Misije	30	—		
27		g. dr. viteza Fr. Močnika, dež. šol. nadzor. v pok.	20	—		
28		slavne meščanske vojašnice	10	—		
29		slavnega obrtnega pomočnega društva	10	—		
30		raznih p. n. dobrotnikov	157	60		
		Skupaj	. . .	. . .	627	60
31		mil. g. knezoškofa dr. J. Misije ustanovna	. . .	. . .	20	—
32		iz naloženega porabljivega zaklada	. . .	. . .	258	—
		Po denarnem dnevniku je torej vsota dohodkov	. . .	. . .	1388	72
		IV. Društvena imovina:				
		Po eskomptni banki v likvidaciji 75% vrnene ustanovnine	173	55		
		od 5 novih ustanovnikov lanskega in letošnjega leta vpla- čane in na knjižico št. 74 naložene ustanovnine	100	—		
		Obresti od ustanovnine in naložene imovine	13	98	273	55
		blagajnični ostanek v gotovini	31	68		
		porabljiva naložena gotovina iz lanskega leta	132	—		
					177	66
		Pri sklepu računa ima društvo premoženja vsega skup.	. . .	. . .	450	21

Vrstno števílo	Koliko	Troški „Národne Šole“	gld.	kr.
1	324	Knjig šolskih, pripomočnih in dr. učnih	72	47
2	56428	lepopisnic, spisovnic in številnic	442	18
3	229	grosov jeklenih peres	83	54
4	516	tucatov peresnikov	28	88
5	687	prožnih in škriljastih tablic	47	76
6	107	škateľ črtalnikov	27	50
7	576	tucatov svinčnikov	59	78
8	5100	pikčastih radirk	83	39
9	24	škateľ radirk po 144 kosov	23	60
10	4 ¹ / ₂	rizme pivnika in pisnega papirja	14	54
11	-	Učila: za nazorni nauk, številjenje, risanje oblikoslovje in zemljevidi	93	34
12		Voznina za neposredno naročeno blago	30	73
13		Po društvenikih naročene šol. stvari	14	56
14		Društveni prinos k najemščini za stanovanje	40	—
15		Razpošiljanje: zavitni papir, špaga, vosek, poštnina	17	31
16		Upravni stroški: svečava, kurjava, postrežnina, poslovanje, nagrade in korespondenca	109	76
17	980	knjižic: Funtek „Prizori iz otroškega življenja“	147	70
18		Naložena ustanovna novega člana	20	—
		Vsota troškov	1357	04
19		Blagajnični ostanek v gotovini	31	68
		Društvenikom naklonjene podpore:	1388	72
a	66	ľjud. šolam za vloženih 267 gld. 31 kr. povrnila v blagu	451	77
b	63	učiteljem za vloženih 171 gld. 19 kr. povrnila v blagu	296	08
c	44	ľjud. šolam se je podarilo šol. blaga za	227	08
d	14	učiteljem se je brezplačno razdelilo učil za	86	98
e	187	deležnikov je dobilo podpore za	1061	91
		V Ljubljani, dné 5. septembra 1886.		

Feliks Stegnar,
načelnik.

Matej Močnik,
blagajnik in tajnik.

Henrik Podkrajšek,
odbornik.

ji je, kolikor mogoče obilo podpirati ljudske šole; odbil pa se je nasvet: Dajati deležnikom fino blago a zato toliko manj! —

Prvomestnik pozivlja navzoče, da se izjavijo, bi li ne bilo g. učiteljem vstreženo, ako se s porazumljenjem vseh šolskih organov vpelje šolsko blago, ki bi po kvaliteti in primerno nizki ceni izpodrinilo drugo enako, pa dražje, ker je založnik pripravljen, vsakoršnim zahtevam zadostiti in izjaviti takošno, da bode vsem, tudi pretiranim željam vstreženo.

G. nadzornik Žumer vidi težkoče v izpeljavi te namere in potrjuje vpirajoč se na lastne skušnje in zadovoljstvo učiteljev Kamniškega okraja, da „Nár. Šole“ blago vstreza popolnem potrebam osnovnih šol.

Gosp. Močnik priporoča, naj bi gg. učitelji gledali tudi na dobra peresa in tudi društvo naj le dobra razpošilja, ker to vpliva na lepo pisavo v poznejih letih zlasti v srednjih šolah. Prvomestnik misli, da je skoro nemogoče slaba peresa izpodrinuti, dokler kramarji dobivajo celo škatljo peres po 24 kr. Društvo bode storilo, kar bode v njegovi moči.

V zadevi izdavanja spisov za mladino je odbor „Nár. Šole“ srečno izvel, kar je bilo v zadnjih 2 občnih zborih sklenjeno. G. poverniki so s priznanja vredno vztrajnostjo nabrali toliko podpore, da je društvo zmoglo izdati in plačati A. Funtekove „Prizore iz otroškega življenja“. Knjižica se je v vseh národnih krogih z veseljem pozdravila. Spečalo se je čez 400 izvodov; a ker je dozdej le majhna svota od naročnikov došla, zato se ni med dohodki zaračunila. Zgodilo se bode to s prihodnjim letom, ko bode knjižica večinoma — tako upamo — razprodana. Zbor to opravičenje pritrjuje na znanje vzame.

Prvomestnik vpraša, bi li ne bilo umestno, nabirateljem doneskov podariti po več iztisov, da bi se dobrotnikom razdelili, ker bi s tem bili osvedočeni, da se je podpora pošteno porabila, da je „Nár. Šola“ hvaležna za njo in da si s tem darkom ohrani naklonjenost društvenih prijateljev?

Gosp. Žirovnik Janko ugovarja temu, ker bi povernikom težko bilo odločevati, komu naj se knjižica podari, vsem pa bi se mogla dati, kar je tudi proti intencijami darovalcev in proti prvotnemu ukrepu obč. zbora, vsled katerega se ima za spise ustanoviti posebna „mática“. Njegov predlog obveljá.

Na prvomestnikovo vprašanje: „Sme li „Nár. Šola“ izdavanje mladinskih spisov nadaljevati?“ pritrdi zbor soglasno z dostavkom, da se posebno gojí ona stroka, ki ugaja nižji stopnji šolske dece.

G. Tomšič živo poudarja potrebo majhnih abecednih knjižnic z barvotiskanimi podobicami

Tudi g. Vagaja se strinja z mnenjem, jako koristno podjetje nadaljevati ter opozarja, da bode število dobrotnikov v tem slučaju le rastlo, nasprotno pa bi svojo podporo odtegnili, ako bi se to delovanje opustilo. Tudi gosp. nadzornik Žumer podpira predgovornika, in pravi, da je bolje, potem „Nár. Šole“ širiti knjižnico za mladino, nego — kakor se čuje — ustanovljati novo društvo.

G. Močnik priporoča, da bi se zbiralo drobno gradivo za male knjižice, ki bi služile tudi odgojiteljicam v otroških zabaviščih, ki do sedaj nimajo še ničesa, in „Nár. Šola“ naj pripomore s podporo, da se tako delce na svetlo spravi.

Nasvétu se pritrdi in odbor se pooblasti, uresničiti to misel, kolikor to dopušča gmotno društveno stanje. —

Društveni račun, v katerega je samo polovica po slav. mestnem zboru votiranih 200 gld. vpisanih, ker se je druga polovica izplačala še le po sklepu računa meseca oktobra, se vzame na znanje in gg. Anton Funtek, prof. Predika in Ludovik Vagaja so voljeni pregledovalci.

V odbor so voljeni po listkih z absolutno večino glasov gospodje: Funtek Anton, Govekar France, Močnik Matej, Podkrajšek Henrik, Praprotnik Andrej, Praprotnik France, Stegnar Feliks, Tomšić Ivan, Žumer Andrej.

Dela ima kakor vsako leto, tudi za prihodnje „Nár. Šola“ dovolj. Odboru naj bi imel pri novem jako važnem a tudi težavnem delu veliko srečo in tudi dovolj vztrajnosti.

Hvalo izreči moramo na tem mestu slavnemu mestnemu zboru, rekše njega predsedniku gosp. županu Pet. Grasselli-ju, ki je za zborovanje blagovolil prepustiti mestno dvorano v porabo. (Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Postojine. (Dalje in konec.) Za razrednico in tednik sestavil se bode, kakor že znano, samo jeden spis. Do časa, da vdobimo tak formular, rabita naj se sedanja spisa. Pri šolski matriki pogrešam tu pa tam vkupnega pregleda. Šolske knjižnice so se letos vsled ukaza gosp. ministra za uk in bogočastje revidirale, in mnogo nepripravnih knjig odstranilo se je iz šolarskih knjižnic. Knjige se, kakor kažejo izposojevalni zapisniki, prav pridno berejo. Obžalovati je, da imamo v Slovenskem tako majhno število pripravnih knjig za šolsko mladino. Svetujem sposobnejšim učiteljem, da bi posamezno ali vkupno pričeli spisovati take knjige v izviru ali pa jih prelagati iz nemškega. Tako delo, da ne govorim o njega koristi, bi se gotovo tudi izplačevalo, saj je vender veliko število slovenskih šol, ki bi z veseljem segale po teh knjigah. Zapazil sem, da mnogo bukvarničnih knjig še sedaj ni vezanih, zato je naj bode skrb šolskih voditeljev, da se to v kratkem zgodi.

Šolski okraj šteje letos 5148 za šolo godnih otrok. Od teh bilo je obiskujočih 4879. Rednih šol je 36, od kojih so 3 čveterorazrednice, 2 trirazrednice, 5 dvorazrednic in ostale (26) so enorazrednice. Razun tega je tudi jedna šola za silo. Na novo pričela se je šola na Ustji in drugi razred v Št. Petru in v Slavini. V prihodnjih letih napravilo se bode zopet nekoliko novih šol, tako v Bukovji, v Palčjih in Koritnicah, dalje ekskurendna šola v Ležečah in menda na Kovku. V vseh šolah poučuje 10 nadučiteljev, 33 učiteljev, 10 učiteljic, 2 pomožna učitelja in jeden učitelj za silo, skupaj 56 učiteljskih moči. Na posameznega učitelja pride povprek 94 za šolo godnih in 88 šolskih otrok. V ponavljalno šolo hodilo jih je izmej 1078 godnih otrok 1020.

Na 11 šolah je celodnevno, na 24 poludnevno in na jedne večrazrednice nekaj celodnevno in nekaj poludnevno poučevanje.

Hoja v šolo je v obče redna, a nahaja se nekaj šol, katere se neizrečeno slabo obiskujejo. Za Boga, ali ni to žalostno, če jih manjka cela tretjina ali polovica učencev, da še več, kakor sem to zapazil danes teden, ko jih je bilo od 165 popoldnanskih otrok le 43 navzočih. Po zimi opovirala sta sneg in burja redno šolsko obiskovanje. Take zamude so seveda opravičene. Neopravičeno pa je mnogokrat izostajanje v poletenskem času. Paša ali delo na polji nista postavna vzroka, da bi se šola zanemarjala in učitelj mora take zamude na vsak način zabranjevati. Resno naj opominja otroke k rednej šolski hoji, ter zanikerne vestno izkazuje. Zamude naj se krajnemu šolskemu svetu vsak mesec dvakrat naznanijo in sicer kakor nam velevala predpis, opravičene in neopravičene. A pri neopravičenih zadostuje, da se vpiše vkupno število zamud in vkupno število izostalnih učencev. Če je iz jedne družine izkazanih več otrok, se priporoča, da se njih imena v izpisku drug za drugim pišejo in to radi boljšega pregleda pri določitvi kazni. Pri onih učencih, kateri so v obeh polovicah naznanjeni, naj se to v drugem izkazi razvidno stori. Šolski voditelji naj bodejo pri slehernej obravnavi o šolskih zamudah navzoči, kajti oni vedo najbolje presoditi, kdo je kriv, ali nekriv.

Z učnimi pripomočki so šole večinoma prav dobro preskrbljene. Kjer jih še kaj primanjkuje, skrbi naj šolski voditelj, da se bodejo v kratkem napravili. Priporočam g. g. učiteljem, da si pomnože zbirko domačih prirodnin. Z dobro voljo in nekoliko marljivostjo pridobé si lahko učitelji brez posebnega truda in brez stroškov vsakovrstnih učil, katera bodejo dobro služila pri realnem pouku. Zapazil sem, da so učni pripomočki sicer vpisani v inventariji, a zaznamovani niso z določnimi številkami in s šolskim pečatom. To naj se pri priložnosti stori. Za snago v šoli se v obče dobro skrbi, a vender nahajajo se še zmeraj učitelji, ki so v tej zadevi premalo natančni in se ne zmenijo za to, so li tla pometena, stene in orodja osnažene prahu, ali ne. Dolžnost uči-

teljeva je, da skrbi za snago v šoli, in da je zahteva od krajnega šolskega sveta prav odločno. Kjer je pa učitelj snajenje sobe proti plačilu sam prevzel, odgovoren je za snago le sam.

Šolska oprava, izvzemši klopi, je v obče v dobrem stanu. Nove klopi napravile so se letos v Orehku, Vrbovem, na Ustji, Ostrožnembrdu in drugem razredu v Št. Petru in v Slavini. V nekaterih šolah bile bi nove klopi silno potrebne, torej nam bode skrbeti, da se napravijo. Nekatere šole imajo zagrinjala na oknih, da se otrokom odvrta prehuda bliščeča solnčna svetloba. Priporočam to napravo vsem šolam v posnemo. Kot nedostatek je omeniti, da se skoraj po vseh učilnicah nahajajo železne peči. Kjer se napravlja nova peč, naj dela učitelj odločno na to, da se postavi lončena. Šolska soba naj bode uže pred začetkom nauka topla, da se v šolo prihajajoči otroci vender nekoliko pogrejejo. Vestno naj učitelj skrbi, da bode v sobi vsaj 13° gorkote. Več gorkote sem v zimskem času le redkokedaj v kaki šoli zapazil, a manj pa dostikrat. Kjer je šolska soba velika in peč slaba, treba je začeti uže zgodaj kuriti. Krajni šolski svet mora potrebna drva preskrbeti. Pri beljenji šolskih sob pridene naj se apnu nekoliko višnjeve barve, ker je to zdravejše za oči. Slednjič opozorujem učiteljstvo na to, da se od učenk konsekvnetno zahteva, da so v šoli odkrite. Dečkom ne sme se dopuščati, da imajo zavrtnice okolu vratu, ker se potem iz šole gredoč lahko prehladijo. Od vsakega učenca zahteva naj se, da ima pri sebi žepno ruto. Učencem je treba tudi strogo prepovedati, da črnilnih madežev ali peresa z jezikom ne oblizavajo. Vžitje nezrelega sadja jim je strogo braniti, opozoreč jih na nevarnost kolere; kopanje je le pod varstvom odrasčenih dopuščati, da se tako vsaka nesreča zabrani.

Iz navedenega je razvidno, kako obširne in težavne so naše dolžnosti; a te dolžnosti so tesno zvezane z učiteljskim stanom in čem vestnejše jih bodedo izpolnovali, tem blagodejnejše bode naše delovanje.

»Sloga jači, nesloga tlači« — ta zlati izrek naj je glavno vodilo vsega učiteljevega delovanja. O tem poročal je gosp. Fran Mercina, učitelj na Gočah, dobro, vender bi bilo boljše, ko bi bil opustil nekatere opazke.

»Prava metoda in dobra disciplina je uspešnega poučevanja naj plemenitejša rastlina.« O tem poročal je gosp. Josip Rustija, učitelj v Oreheku v občno zadovoljnost.

»Razgovor o spisu Postojinskega okraja.« Gospod nadzornik opomni, da še niso vsi učitelji vposlali opisa svojega kraja ter podaljša obrok do konec počitnic. Na predlog gosp. Perneta se bode volil iz obstoječih odsekov potem še jeden poseben odsek, kateri bode vse delo pregledal, in potem se bode volil jeden izmej učiteljstva, kateri bode imel nalog še jedenkrat vse delo pregledati.

Sedma točka je bila, kakor običajno, poročilo o okrajni učiteljski knjižnici.

V stalni odbor bili so voljeni z vsklikom vsi dozdanji udje in v knjižnični odbor za Postojino učiteljsko osebje iz Postojine in za Vipavo pa učiteljsko osebje iz Vipave.

Samostojna nasveta bila sta dva in sicer jeden od gosp. Dimnik-a in jeden pa od gosp. nadučitelja Kavčič-a, obadva zadevajoč gmotno stanje učiteljev. Na predlog g. nadzornika se je pooblastil gosp. nadučitelj Zarnik, da obadva predloga v eno prošnjo združi ter odpošlje o pravam času sl. dež. zboru.

Potem predlaga še gosp. nadučitelj Pin, da bi krajni šolski sveti redno vsaki mesec zapisnike sej sl. c. kr. okr. š. svétu pošiljali; predlog se vzprejme jednoglasno.

Potem končá se zborovanje z trikratnim slava-klicem na presvetlega cesarja, in učiteljstvo je zapelo »cesarsko pesem«.

Pri obedu pri gosp. nadžupanu Fr. Vičiču, pri katerem nas je počastila slavna »Postojinska godba«, napivalo se je presvetlemu cesarju, veleblagorodnemu gosp. deželnemu predsedniku, gospodu okrajnemu šolskemu nadzorniku, zastopnikom učiteljstva v okrajnem šolskem svétu, zbranemu učiteljstvu i. t. d.

Iz Primorja, meseca oktobra. (Opomin in prijazna beseda primorskim učiteljem.) Zopet je nastal »učiteljski vihar« v tržaški »Edinosti«. Ako pojde takó dalje, utegnejo postati ti spori prav kronični. Tudi takrat bi si bili segali učitelji — nasprotniki »v lasé«, da se ni »Edinostin« urednik postavil v sredo ter še precej osorno zavrnil šestorico(?) razžaljencev. Povod pa je bil spis »O stanovih ter (!) o učiteljskem stanu posebej«. Spis je — kakor sam pravi — namenjen starišem in dijakom v razmišljanje o pričetku novega šolskega leta ter se drži začetka — govoreč o študijah in prihodnjosti različnih omikanih stanov — še precej postavljenih si mej; dospevši pa do ljudskega učitelja se pojavi v pisatelji (ali pisateljij?) neka posebna gorečnost, vsled katere se daleč prekorače določene meje, more biti dobro mislečega spisa. Pisatelj primerja nekedanjo vzorazbo učiteljev sè sedanjo. »Nekedaj« — pravi — »moral je učiteljski kandidat pred vstopom v učiteljšče dovršiti vsaj spodnji gimnazij ali spodnjo realko. A sedaj so — vsaj pri nas na Primorskem — olajšave mogoče. Mladenič, ki ima 15 let in je dovršil

ljudsko šolo, vsprejme se po ostalem vsprejemnem izpitu na učiteljišče. Dognavši tukaj 4 tečaje, stopi kot 19leten mladenič mej svet kot vzobraževatelj in odgojevalec najdražega našega zaklada, nadepolne mladeži naše! . . . »

Vse prāv — ali le z dostavkom, da mora kandidat dovršiti enoletno pripravljavnico preden vstopi v učiteljišče, ali pa da pri vsprejemnem izpitu dokaže toliko znanstvene vzobraženosti, kar se je zahteva na pripravljavnici in ne na ljudski šoli, kakor je dan danes na Primorskem. To je gosp. pisatelj pozabil povedati — gotovo ne na čast učiteljskega stanū, h kojemu se tudi on prišteva.

In ako natančneje primerjamo nekedanjo vzobrazbo učiteljev sē sedanjo, ali je mej njima res tolik razloček? — Le resumirajmo študije nekedanje vzobraženosti! Te so bile: Ljudska šola (ki se sē sedanjo po učenem smotru ne da primerjati), 3 ali 4 leta spodnjega gimnazija ali realke in 3 ali tudi **dve** leti vzobraževališča. Vse to znaša razen ljudske šole 7, 6 ali tudi 5 let vzobraževanja. — Ali se v tem času ni učil kandidat tudi kacega predmeta, katerega kot učitelj neobhodno ne potrebuje, katerega se pa ni priučil v tolikej meri, da bi mu mogel kaj koristiti k občnej umstveni vzobraznosti! — Iz vsacega nekaj iz vsega nič! Izgubljen čas! — Lehko je pisati: »Učiteljem (iz nove 'fabrike') manjka popolne potrebne intelektualne izobrazbe, uglajenih manir, jezikoznanja, i. t. d.« To bi bilo še precej verjetno, ako bi bili učitelji iz stare »fabrike« vsi absolvirani gimnazijci ali realci, ali kaj tacega trditi o srednješolskem tretješolci ali četrtošolci, je nekoliko presmelo. Sploh pa si toliko »uglajenih manir« pridobi dan danes už vsak čevljarski učenec, kakor dijak na srednji šoli, na katerej je vzgoja žal na takó nizkej ali prāv za prāv nobenej stopinji.

Kar se tiče jezikoznanja, mora se priznati, da smo se učitelji iz stare »fabrike« bolje poučili nemškega jezika, nego naši »novi« tovariši. Ali pa to naše slovenske ljudske šole toliko koristi? — Gledé slovenščine se pa drznem celó nasprotno trditi.*) Iz lastne izkušnje kot dijak in učitelj vem, da se nismo na celem gimnaziju naučili polovice toliko slovenske slovnice (in ta mi je v jezikoznanji naj važnejša), kakor se je terja dan danes v prvih dveh tečajih učiteljišča. Ali se na srednjih šolah slovenska slovnica sedaj kaj bolje goji, ne vem. —

In kakó se ima sē specijalno vzobrazbo »novih« učiteljev in »starih«? — »Ein Gelehrter ist noch kein Lehrer« pravi neki nemški pedagog.

Slednjič se mora novej vzobrazbi učiteljev priznati še neka prednost, in ta je, da nam ona vzgojuje učitelje, kateri už precej po dovršitvi ljudske šole vedó, kaka prihodnost da je čaka. Nekedaj je bilo to drugače; srednješolec — ne vsak — poskusil je ali želel marsikaj družega in ko ni šlo iz katerega koli vzroka, zatekel se je v staro preparandijo — od tega jej zdeto ime »refugium peccatorum«. Toliko v priznanje »novim« tovarišem!

Sicer pa ni, da bi se ni za jedno ni drugo dosedanjo vzobrazbo učiteljev posebno ogrel; vsaka ima svoje pomanjkljivosti, katere se odpravijo le takrat, ko se naša učiteljišča in dotične pripravljavalne šole toliko prestrojé, da nam podajo nalogi národne vzgoje primerno, splošno in specijalno vzobražene učitelje. Gotovo je, da sčasoma do tega tudi pridemo, vender pa ne po ónej poti, kakor jo hodita pisatelj in urednik »Edinosti«. Ako se je videlo tema gospodoma in ónim »odobrujóćim in prāv zmožnim učiteljem«, da pretí našemu šolstvu kaka nevarnost iz sedanje vzobrazbe učiteljev, naj bi se bili ustno ali ustmeno obrnoli na cesarskega namestnika ali g. dež. šol. nadzornika, razložili mu svoje premislke ter ga poprosili, naj po svojej moči ukrene, da se temu opomore. Ali pa naj bi tega naprosili kacega naših državnih poslancev, da se podá v tej zadevi k naučenemu ministru, ali ga pa v državnem zboru javno interpeluje. Takó bi ravnali možjé. Nedostojno je pa za moža, da hoče grajati kako napravo ter pri tem »izza grma« napada nedolžne osebe, katere je osoda po naključji spravila z óno napravo, v kako dotiko. Rad bi vedel, kakó bi se bil izšolal »Edinostin« pisatelj, da ni bil po tedanjih določbah prisiljen dovršiti 3. ali 4. razred gimnazija, preden je vstopil v učiteljišče!?

S takim-le pisarjenjem pa: »Nekako šegavo je bilo tedaj gledati rokodelčice (t. j. rokodelske učence) dohajajoče na učiteljišče v Koper. Ta je popustil svoja šila in kopita doma; oni je ostavil svojo službo kot garzon v kakej štacuni, tretji je potisnil obliči in žago v kot ter sedel na klop na koperskem učiteljišči, iz namena, da bi čez 4 leta postal národa svojega učitelj! Kaj ne, kakó 'fletno'« s takim pisarjenjem — pravim — razburjajo se le duhovi, goji se nesloga ter se zasaja razcepjenost v naj ože kroge učiteljske.

Razen tega je treba še nekaj premisliti. Tržaška »Edinost« ni list, ki bi bil pisan le za slov. intelegencijo; »Edinost« se čita tudi v marsikateri delavski roki, posebno po Tržaškem, na

*) Jaz imam v mislih le primorske šolske razmere.

Krasu, po Istri. Rad bi vedel, kaka misel o učiteljstvu se vzbudi v neomikanem delalci prebravšem góri navedeno pisarjenje in — saj ni nikomur zapisano na čelu, kakó da se je izšolal — ali se ne utegne pisatelju »Edinosti« samemu pripetiti, da se mu danes ali jutri oponese, kakó je zagnal sila in kopita v kot, preden je sedel na klop koperskega učiteljsča! — Le roko na srce, gospod pisatelj! pa pomislite ali ste užé kedáj čitali, da bi bil ud kacega omikanega stanú o svojih tovariših takó pisal, in to v listu, koji čitajo naj različnejši stanovi! — Ali si more biti na tak način pridobimo spoštovanje naše inteligencije?!

Slednjič ne morem drugače, kakor da tudi pri tej priliki opozorim na neko neveselo prikazen, ki se pojavlja v slov. učiteljstvu, in ta je, da se premalo brigamo za svoje stanovsko (učiteljsko) novinarstvo. Ako nas kedo naprosi, naj spišemo za kak šolski list dvoje vrstic o domačih šolskih zadevah, hitro se začnemo izgovarjati, da nimamo časa i. t. d., ako nam je pa ta ali óni tovariš nehoté prišel kaj navskriž, tekó se zatečemo h kakemu nešolskemu listu ter začnemo udrihati po navidezem tovariši-nasprotniku, ne vidé, da udarci leté na ves naš stan, na nas same. Osebná čestihlepnost nam je več, nego čast našega stanú. Premisliti bi morali, da so šolski listi naša glasila, naša zvez in naši zastopniki pred neučiteljstvom. Z urednikom šolskega lista nas veže ljubezen do istega stanú, in to je važna zaslomba, katere pri nešolskih listih ne najdemo. Naj lepši dokaz nam daje zopet urednik tržaške »Edinosti«, kojemu so dobro došli dopisi učitelja-dopisnika zoper bivšega protikandidata »Edinosti«, kateri urednik pa v 76. štv. svojega lista práv z mirno vestjo pogazi v blato svojega bivšega dopisnika ter ga še velikodušno denuncira bivšemu protikandidatu svojega lista. — Tovariši! zapomnimo si to in bodimo učitelji, ne pa slepo orodje kacega neučiteljskega žurnalista!

Absolviran osmošolec in izprašan meščanski učitelj.

S Krasa. (Priznanje.) Preblagorodni gospod c. kr. deželni šolski nadzornik Anton Klodič, vitez Sabladoski, pisal je sotrudniku našega lista, g. Janku Lebanu, sledeče pismo:

»Še le te dni sem prišel do tega, da sem prečital mladini jako koristno knjigo: »Človek, v pogledu na njegovo telo in dušo«. Pristrčno se Vam zahvaljuje za poslani iztis omenjene knjige, ter prilaga zanj . . . , da bi marljivo napredovali v koristnem literarnem delu jako želeči Anton Klodič. V Trstu, 18. X. 86.«

Iz Krškega. Vabilo. »Pedagogiško društvo« za učitelje in šolske prijatelje bode zborovalo dné 4. nov. t. l. v šolskem poslopji v Št. Jarneji na Dolenjskem ob 10. uri dopol. Spored: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Priobčenje dopisov. 3. Dolenjci s stališča omike in napredka. Govori g. Iv. Lapajne. 4. Uplivanje učitelja na kmetijsko gospodarstvo sploh in s posebnim obzirom na sadjerejo. Govorita gg. Lav. Abram in Fr. Lunder. 5. Pojedini nasvétí.

K mnogobrojni udeležitvi vabi učitelje in šolske prijatelje

odbor.

Iz Ljubljane. »Slovensko učiteljsko društvo« se je v 21. dan preteč. m. konstituiralo. Predsednik mu je A. Praprotnik, podpredsednik profesor Predika, blagajnik vadn. učitelj Iv. Tomšič, zapisnikar nadučitelj Fr. Govekar in knjižničar okr. š. nadzornik A. Žumer. Odbornika sta še gg.: nadučitelj Ivan Borštnik in c. k. učitelj Srečko Stegnar. — Prihodnja odborova seja bode v četrtek 4. nov. t. l. — Istega dné se je ustanovil tudi odbor »Národne Šole«. Predsednikom je voljen Sr. Stegnar, podpredsednikom A. Žumer, blagajnikom in tajnikom Fr. Govekar. V odboru so še: A. Praprotnik, Fr. Praprotnik, Funtek, Močnik, Podkrajšek in Tomšič. G. Funtek zлага in bode na svetlo dal pesmice za otroke po otročjih zabaviščih.

— Tukajšnja prva mestna deška ljudska šola je k IV. razredu (s 120 učenc.) dobila vzporedni razred (IVb), in dva razreda (IVb in V.) sta se preselila v pritlične prostore (na vodo) nekdanjega muzeja.

Razpisi učiteljske službe.

Na Kranjskem. Na enorazredni ljudski šoli v Doberničah s 500 gld. letne plače in s stanovanjem. Prošnje vzprejema do 3. nov. t. l. c. k. okrajni šolski svét v Novem Mestu.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gospica Marija Steiner, dekliška učiteljica na ljudski šoli v Postojini, je na I. mestu za trdno postavljena. — Gosp. Anton Kadunec, učitelj v Hinjah, je prestavljen v Banjološko, in g. Pavl Borštnik iz Banjološke v Hinje.

Današnjemu listu pridejan je „Kazalec“.

